

NEKE KARAKTERISTIKE VOJNE POLITIKE I ORUŽANIH SNAGA ITALIJE

Pri pokušaju da iznesemo neke osnovne karakteristike vojne politike Italije smatramo da je neophodno da barem u najkraćim crtama ukažemo na osnovne komponente koje uslovljavaju njeno formiranje — posleratni ekonomski razvoj, politiku koalicije centar — leвица i njen odnos prema NATO.

Pri razmatranju posleratnog razvoja Italije često nam je nedovoljno prisutan njen brz ekonomski razvoj. U periodu od završetka drugog svetskog rata Italija je doživela privredni razvoj koji je učvršćuje kao ravnopravnog ekonomskog partnera u grupi vodećih zapadnoevropskih zemalja. Italijansko „privredno čudo“ naročito je imalo snažan uspeh od 1957. godine, kada je formirano Evropsko zajedničko tržište. „Maršalova pomoć“, učešće u EEZ, povoljna posleratna evropska konjunktura, elastičnost Italije u ekonomskoj politici prema evropskim socijalističkim zemljama, i uvoz stranog kapitala doprineli su naglom razvoju njene privrede. U nekim industrijskim granama (na primer, u hemijskoj industriji, petrohemiji, a delimično i automobilskoj industriji) Italija je danas među vodećim zemljama u zapadnoj Evropi.

Jedan od najznačajnijih pokazatelja snage i ekspanzije italijanske privrede je stabilnost monetarne situacije i učvršćivanje lire koja je jedna od najstabilnijih konvertibilnih valuta. Rezerve zlata i konvertibilnih valuta iznosile su u 1965. godini preko 3.500 miliona dolara.¹

Poslednjih godina u Italiji je na vlasti partijska koalicija centar — leвица. Ona je formirana 1962. godine, pošto demohrišćani,

¹ Opšti porast industrijske proizvodnje (prema podacima ISTAT indeks 1953. godine — 100) u 1964. godini iznosio je 254,4 — dok je u 1965. (godini izvesne privredne recesije) industrijska proizvodnja povećana za svega 4,5%, da bi u 1966. godini ponovo došlo do značajnog porasta od 12%.

Pored industrijske proizvodnje, i ostali sektori privredne delatnosti zabeležili su znatan porast. U 1964. godini, ukupan obim razmene iznosio je 7.904 milijarde lira, a u 1966. godini dostigao je cifru od 10.337 milijardi lira. Iako je Italija permanentno pasivna u trgovinskom bilansu, platni bilans je redovno aktivan pokrićem iz takozvanih nevidljivih stavki (iseljeničke doznake, usluge transporta, turizam). Samo na polju turizma Italija je u poslednje dve godine ostvarila prihod od preko milijardu dolara.

Ekonomski potencijal i snaga Italije jasno ilustruje i veličina ukupnog neto nacionalnog dohotka, koji je 1966. godine iznosio 33.860 milijardi lira. Nacionalni dohodak rastao je poslednjih nekoliko godina u proseku po stopi od 5%, što za razvijenu zemlju predstavlja izvanredno brzu stopu rasta.

zbog sve bolje organizovanosti levih snaga njihovog pritiska više nisu bili sposobni da formiraju iole stabilniju vladu. Centar u toj koaliciji predstavljaju demohrišćani, a levicu socijalisti, socijaldemokrati i republikanci. U opoziciji prema vladi su Komunistička i Partija proleterskog jedinstva na levisi, i sve desne partije.

Bez pretenzija na šira politička razmatranja i ocene, zadovoljićemo se konstatacijom da je koalicija omogućila Demohrišćanskoj partiji da sačuva svoje pozicije gotovo netaknute. Štaviše, podrška šire mase birača centro — levice i njena demokratska (da ne kažemo „socijalistička“) fasada u krajnjoj liniji, doprinele su njenoj stabilnosti. Socijalisti su svojim ulaskom u vladu dobili samo obećanja, koja se sporo ili nikako ne ostvaruju. Centro — leva koalicija traje, pored svih unutarnjih trzavica i teškoća, već pet godina i nema realnog izgleda da u bližoj perspektivi bude zamenjena nekim drugim rešenjem. Osim toga, a to svakako nije bez značaja, izgleda da su i SAD zainteresovane da pomažu umerene centrističke tendencije, jer bi svaka druga, više desna ili više leva solucija, bila bremena novim opasnostima.

Kamen-temeljac italijanske posleratne spoljnje politike je bezrezervno vezivanje za NATO. U tom pogledu su bile konsekvantne sve posleratne italijanske vlade, uključujući i one centro — leve koalicije. Ovo treba istaći jer su svojevremeno postojale neke iluzije (uostalom potpuno neopravdane) da će socijalisti svojim ulaskom u vladu vršiti pritisak za napuštanje politike NATO.²

Bez preterivanja možemo reći da je Italija jedna od najdoslednijih članica NATO i sa njom su SAD imale najmanje teškoća. Čak i u poslednje vreme kad pucaju mnogi šavovi kohezije NATO, kad i sa istaknutim partnerima (na primer, sa Zapadnom Nemačkom) dolazi do znatnih kontraverzija, Italija je ostala veran član Saveza.

Takvu orijentaciju diktira političko-društvena suština italijanskih vladajućih snaga, ekonomski interesi krupnog kapitala i ostali mnogobrojni činoci. Ipak, izgleda da među faktorima koji determinišu pronatovsku orijentaciju Italije, poseban značaj imaju znatna vojna primanja koja ostvaruje kao članica NATO. Iako daje godišnje u apsolutnom iznosu zamašne sume za potrebe oružanih snaga (ove godine vojni budžet Italije iznosi 1,269.845 miliona lira), ipak je to relativno malo opterećenje za italijanski nacionalni dohodak. Već godinama stavka izdataka za oružane snage iznosi oko 4%, a prošle i ove godine čak 3,7 odnosno 3,5% nacionalnog dohotka. Ovakav napor nacije očigledno ne bi mogao da zadovolji potrebe razvoja i modernizacije oružanih snaga koje su, a o tome će još kasnije biti reči, poslednjih godina izrasle u savremeno naoružanu i moderno opremljenu silu. Razliku ili, možda adekvatnije rečeno, glavni deo iznosa daju SAD. Ni političari, a još manje rukovodeći

² U budžetskoj debati 1966. godine socijalista Der kaže: „NATO za socijaliste nije perfektan, ali smatramo da je danas i zbog ranije preuzetih obaveza prema tom savezu, ali i ne samo zbog toga, jedino moguć i instrument odbrane na koji Italija treba da se osloni“.

vojni krugovi, ne žele da se odreknu ove, po njihovoj oceni, tako značajne pomoći.³

U tom pogledu nikakve promene nije donela ni smena ministara narodne odbrane i dolazak socijaldemokrate Tremelonija.

U posleratnim godinama često je službeno isticano da je cilj italijanskih oružanih snaga da brane granice od spoljnog i štite uređenje od unutrašnjeg neprijatelja. (Ovo poslednje je svakako svojevrsan zahtev koji se nameće vlastitim oružanim snagama.)

S obzirom na ishod drugog svetskog rata, mesto Italije u posleratnoj Evropi, složenu političku i veoma nezavidnu ekonomsku situaciju, normalno je što su i oružane snage, tada još relativno nerazvijene, imale ograničene mogućnosti i skromne ambicije.

Oficijelna formulacija o ulozi oružanih snaga do danas se nije promenila. No, poslednjih godina pojavljuje se, u početku stidljivo, a u novije vreme sve glasnije, jedna nova dimenzija italijanske vojne politike: „Italija je odgovorna za Sredozemlje..” Ova teza se argumentira time da su Francuzi napustili NATO, Britanci se praktično povukli iz Mediterana, Grci i Turci raspolazu slabim pomorskim snagama, a američka Šesta flota namenjena je strategijskim zadacima. Tako je na Mediteranu nastao „vojni vakuum” — objektivno ostaje Italija kao jedina snaga kojoj treba poveriti bezbednost ovog prostora. Cilj je te politike, kako kažu — da Italija prisutnošću svojih snaga, pre svega flote i vazduhoplovstva, spreči ili barem smanji sovjetski uticaj i infiltraciju u „mlade i kolebljive” arapske države.

U takvom stavu Italijani imaju punu podršku SAD. Tako su uspeli da im se, posle višegodišnjeg insistiranja, u maju ove godine poveri NATO-komanda za Sredozemlje na Malti, koju su godinama držali britanski admirali.⁴

Koncepcija italijanske mediteranske politike dobila je poseban mah izlaskom Francuske iz saveza i jačanjem značaja južноеvropskog krila NATO.

Mada su vojni krugovi Italije jedinstveni u težnji da u okviru NATO dobiju vodeću ulogu u južnoj Evropi, u prilaženju tom pitanju pojavljuju se dva stava. Rukovodstvo kopnene vojske ističe ulogu Italije u novonastaloj situaciji i traži jačanje suvozemnih snaga. Mornarica i vazduhoplovstvo se, naprotiv, zalažu za dosledno sprovođenje „mediteranske” politike, što iziskuje jaku flotu (200.000 tona modernog brodovlja) i razvijeno vazduhoplovstvo, po mišljenju tih dvaju vidova, za to se daje odviše malo sredstava. Njihov glavni prigovor usmeren je na to da kopnena vojska troši najveći deo vojnog

³ Bivši ministar odbrane Andreotti, u jednoj senatskoj debati kaže: „Učešće Italije u NATO znatno umanjuje vojne izdatke. Kad bi Italija htela raspolažati oružanom silom iste snage, ali potpuno autonomnom, njen vojni budžet morao bi biti gotovo ravan izdacima za civilne potrebe”.. — (Vojni budžet u Italiji iznosi prosečno 15% državnog budžeta.)

⁴ Komanda na Malti pod italijanskim admiralom odgovorna je za centralno i istočno Sredozemlje i za Crno more, a potčinjena je Komandi za južnu Evropu u Napulju. Time je, u stvari, njen rang nešto smanjen, što je verovatno koncesija Grcima i Turcima koji su dosta nerado prihvatili pojavu Italijana na ovom položaju.

budžeta, vršeci preteranu uzbuenu zbog opasnosti sa severoistočnih granica.⁵

U okviru ovog napisa ne bismo hteli ulaziti u šire ocene tih međuvidovskih polemika. Verovatno ovakve stavove, pokreće pre svega, težnja pojedinih vidova da dobiju što veća sredstva. Ono što ipak nepogrešivo možemo konstatovati to je da je i *Jadran deo Mediterana* i da mi ne možemo ostati indiferentni prema takvim „teoretskim” razmatranjima.

Sve ovo utoliko više što se, posle nekoliko godina zatišja, u poslednje vreme sve češće kroz italijansku štampu pojavljuju napisi u starom stilu („naša Dalmacija”, „mare nostrum”, „Jadran je postao jugoslovensko more”(?!)) i tome slično), a iredentističke manifestacije koje su donedavno održavane bez posebnog publiciteta, poslednjih meseci dobijaju, prisustvom predstavnika vlade i generalštaba, suštinski nov značaj. Zacelo nije slučajno što se u poslednje vreme pojačalo pisanje nekih listova, a bilo je i službenih intervencija, za zaštitu „italijanskih prava” u zoni A. Verovatno neko cení da je „došlo vreme” da se ponove takvi pritisci.⁶

Možda u tim stavovima ima i prizvuka nostalgije bivše kolonijalne sile koja je svojevremeno u širem rejonu Mediterana raspologala mnogobrojnim posedima, a Jadran i njegove obale smatrala blago rečeno, svojim interesnom sferom. Međutim, ako povežemo vojne ambicije Italije na Mediteranu, koje se u poslednje vreme sve otvorenije manifestuju, sa snažnom ekonomskom ekspanzijom, izgleda da se ne radi samo o „sentimentalnim sećanjima”, već o stvarnoj akciji, o jednom novom kursu italijanske politike⁷, koji pokreće sprega vojnih i ekonomskih interesa za ovo područje.

Oružane snage Italije imaju danas u sva tri vida oko 460.000 starešina i vojnika. S obzirom na broj od blizu 54 miliona stanovnika, ta cifra ne bi trebalo da izaziva posebnu pažnju. Savremena gledanja su, međutim, daleko od toga da se masi stanovništva, obuhvaćenoj u oružanim snagama, pridaje vrednost apsolutnog pokazatelja snage. Najnovija iskustva na Bliskom istoku to rečito potvrđuju. Zbog toga ćemo se zadržati na nekim obeležjima oružanih snaga Italije,

⁵ *Rivista Aeronautika* 9/66:

„...treba da se izmeni naša vojna priprema i da se jasno orijentiše na jačanje mornarice i avijacije, na kojima leži najveća odgovornost za kontrolu Mediterana.”

„Naša vojna priprema još se oslanja na postavke kopnene vojske rodene početkom 19. veka, kada je naše granice pritiskalo habsburško carstvo”.

„Nedopustivo je za naše odbrambene snage da, dok se preterano okupiraju zaprečavanjem prozora Veneta, koji za sada niko ne misli ugroziti, ostavljaju vrata Mediterana otvorena vetru bremenitom olujom koja puše sa Istoka”.

⁶ Po Memorandumu o saglasnosti iz 1953. godine, poznatijem pod nazivom Londonski sporazum, Italija je dobila na upravljanje Trst, a Jugoslavija deo zone A. Nastalu granicu Italijani do danas, pravno nisu priznali, niti su bili spremni da ratifikuju taj sporazum.

Ministar spoljnih poslova Fanfani nedavno je u senatu rekao: „Italija je centar tog geografskog prostora (reč je o Mediteranu — prim. N.) i njeni susedi treba s time da računaju”. (!?)

jer potpunije ilustruju njihov karakter nego podaci o veličini i broju.

Odmah treba istaći da su oružane snage Italije usvojile strategijska i doktrinarna gledanja NATO i razvile svoje snage u skladu sa njegovim planovima. U oklopnim jedinicama usvojile su NATO-standard formaciju, jedinice su naoružane, sem manjih izuzetaka, američkim naoružanjem, posebno savremenom i krupnom tehnikom, veliki broj kadrova školuje se u školama NATO itd.

Najnovija službena italijanska strategijska koncepcija, tzv. „odbrana unapred“ (difesa in avanti), koja je, izgleda, namerno neprecizno formulisana, omogućava širok raspon u tumačenju — od vođenja klasičnih odbrambenih dejstava od same granice, pa do uzimanja prava za vođenje preventivnog nuklearnog rata.

Vojna doktrina zasniva se na načelu polivalentnosti. Polazeći od toga da se Italija u savremenom svetu može naći u svim vrstama sukoba — u opštem nuklearnom ratu vođenom u potencijalnim nuklearnim uslovima, ograničenom (lokalnom) sukobu vođenom klasičnim sredstvima, pa i građanskom ratu — smatra se da oružane snage svojom organizacijom, naoružanjem i obukom treba da budu tako razvijene i pripremljene, da mogu uspešno dejstvovati u svakoj vrsti sukoba.

Kopnena vojska broji 270.000 ljudi. Njenu osnovnu snagu čini sedam divizija (od čega dve oklopne), pet alpskih brigada, četiri samostalne pešadijske brigade, zatim po jedna padobranska, raketna i izviđačka brigada, jedan lagunski puk i veći broj samostalnih jedinica i onih za podršku. Glavnina kopnene vojske i njene odabrane jedinice nalaze se u severnoj Italiji, a raspoređene su na pravcima prema Jugoslaviji i delimično Austriji. Jedinice kopnene vojske karakterišu savremena oprema, velika zasićenost mehanizacijom, posebno oklopnim u protuoklopnim sredstvima, i solidna uvežbanost. Naročito se teži za visokim stepenom specijalizacije za izvođenje raznih specifičnih borbenih radnji. Pažljivim odabiranjem sastava, intenzivnim negovanjem tradicija kao svojevrsnim vidom političkog delovanja⁸ i veoma efikasnom obukom⁹ stvorena je u posleratnom periodu kopnena vojska koja ima sva obeležja savremene armije, na čiju efikasnost i kvalitete treba računati.

⁸ Negovanje tradicija je činilac moralnog vaspitanja od izuzetnog značaja. U svim jedinicama bez izuzetka se sa velikom pažnjom i neprekidno brine o održavanju tradicija (specijalna odeća, oznake, informisanje o prošlosti, poredama, značajnim ličnostima, stalne veze jedinica sa porodicama poginulih, prigodne svečanosti itd.). Oslanjanje na tradicije je posebno sadržajno i efikasno u alpskim i bersaljerskim jedinicama.

⁹ Pri izvođenju obuke teži se da u najvećoj meri bude verna ratnim uslovima. Aktivno provođenje specifične vojne fiskulture čini važan sastavni deo ne samo fizičke, već i moralno-psihičke pripreme (corsi di ardimento) italijanskih vojnika. Na primer, bersaljeri masovno izvide posebne vežbe u kojima mladi ljudi, neprekidno podsticani duhom takmičenja, pokazuju takav žar koji se graniči sa spremnošću za samožrtvovanje. Takav sistem znatno jača moralni faktor u svim jedinicama oružanih snaga, a posebno kod bersaljera, alpinaca, padobranaca, lagunara i podvodnih diverzanata.

Jedna od istaknutih karakteristika kopnene vojske je i to što veliki broj vojnika zadržava na produženom roku¹⁰ (materijalno se stimulira) i što ima znatan i stalno rastući broj takozvanih dopunskih podoficira i oficira. Ovaj faktor znatno doprinosi kvalitetu jedinica, posebno onih sa mnogobrojnom tehnikom. Na taj način se italijanska kopnena vojska sve više profesionalizuje. Takva koncepcija uslovljena je savremenom formacijom i potrebom za velikom zasićenošću višim i posebno srednjim stručnim kadrom.

No, nije samo to. Zbog jakih levih snaga, vojnom rukovodstvu više konvenira da razvija relativno malu armiju, ali tehnički i psihički dobro naoružanu (čiji sastav pažljivo odabira), nego da formira glomaznu oružanu silu, tehnički manje efikasnu i uz to opterećenu mnogobrojnim levim elementima.

Jake žandarmerijske snage, takozvani karabinijeri, sastavljene od biranih, naročito izvežbanih i indoktriniranih profesionalaca, nalaze se u kopnenoj vojsci¹¹ i smatrane su njenim elitnim delom. Njima je, pre svega, povereno da budu čuvari poretka. Od ukupno oko 90.000 karabinijera, glavnina se nalazi u tri divizije koje su raščlanjene na ispostave i rasute na celoj teritoriji Italije. Sem toga, postoje još jedna karabinijerska motomehanizovana brigada i dva samostalna bataljona koje, kao savremeno opremljene jedinice, treba da posluže za razbijanje masovne subverzivne delatnosti. Deo karabinijera integrisan je u ostale rodove oružanih snaga gde vrši ulogu vojne policije.

Italijanska mornarica je u posleratnom periodu u neprekidnom razvoju. Planira se da do 1970. godine raspolaže sa 5 raketnih krstarica, 6 raketnih razarača, 4 klasična razarača, 42 fregate i korvete, 10 podmornica, 14 topovnjača, 78 minolovaca i sa oko 40 protupodmorničkih aviona i oko 50 protupodmorničkih helikoptera — u svemu oko 160.000 tona modernog i 100.000 tona pomoćnog brodovlja. U poslednje vreme otpočela je izgradnja novih desantnih brodova sa deplasmanom od 800 tona, a pre dve godine formiran je na Jadranu pomorskodesantni odred „San Marko”.

Čao i kod kopnene vojske, i u mornarici ne impresionira toliko masa (broj tona) koliko kvalitet pomorskih jedinica.¹² Opremljena savremenim brodovima ona se sve više razvija u modernu pomorsku silu koja se, od prošle godine, sve češće susreće i na Jadranu u vežbama sa jedinicama američke Šeste i britanske Sredozemne flote.

¹⁰ U kopnenoj vojsci vojni rok traje svega 15 meseci.

¹¹ U Italiji pored karabinijera postoje i druge jake snage bezbednosti. U prvom redu jedinice Javne bezbednosti (Publica sigurezza) koje se nalaze pod Ministarstvom unutarnjih poslova, sa mrežom ispostava (često paralelno sa karabinijerima) po čitavoj Italiji, i još nekoliko vrsta gradskih i opštinskih policija. Između karabinijera koji uživaju posebno poverenje, i „Publika sigurezza” tinja neprekidni rivalitet.

¹² Bivši načelnik generalštaba mornarice admiral Đurijati kaže: „Ni jedno poređenje sa prošlošću ne bi imalo smisla ako se ne uzme u obzir da je jedna krstarica tipa „Doria” od samo 6.000 tona sa svojim raketnim naoružanjem znatno jača i efikasnija od bilo kojeg bojnog broda iz drugog svetskog rata”.

Pored zadataka u planovima NATO, mornarica ima i nacionalne zadatke koji se ogledaju u obezbeđivanju akvatorije i zaštiti pomorskih komunikacija.¹³ U programu razvoja prednost je data eskortnim brodovima, protuvazdušnoj i protupodmorničkoj odbrani, izgradnji podmornica i, u poslednje vreme, desantnih brodova.

Vazduhoplovstvo ima oko 64.000 ljudi. Ono je moderno opremljeno i naoružano sa oko 450 savremenih aviona¹⁴ pretežno američke (F-104 G i S, F-84 F, F-84 K) i delom domaće (G-91) proizvodnje, od kojih je jedan broj osposobljen za nanošenje nuklearnih udara. Glavnina avijacije bazira u severoistočnom delu zemlje u trouglu Trevizo — Pjačenca — Rimini, a u poslednje vreme jačaju snage i na jugu u Pulji. Razgranata mreža baza i aerodroma (ukupno 45 velikih i 20 srednjih savremenih aerodroma), koja se neprekidno razvija, već po sadašnjem kapacitetu premašuje potrebe za baziranje italijanske avijacije.

Protuvazdušna odbrana je po sistemu uzbune i javljanja i aktivnim sredstvima integrisana u NATO-sisteme. Poslednjih godina ona se sve više orijentiše na savremene pav-rakete (u vazduhoplovstvu „najk edžeks“ i „najk hercules“, a u kopненоj vojsci „houk“). Međutim, klasična pav-artiljerija još ima svoje mesto u kopненоj vojsci, i dosta je brojna.

Posle drugog svetskog rata u oružane snage Italije nisu primljeni bivši oficiri fašisti. Fašizam je službeno osuđen i njegovi nekadanji nosioci isključeni su iz vojnog života. Nema ni pojave zamaskiranog uvođenja u oružane snage bivših crnokošuljaša, što je tipično u poređenju sa nacistima u Zapadnoj Nemačkoj. U stavu prema fašizmu uopšte, italijanske oružane snage razlikuju se od poznate prakse i stavova Bundesvera, pa ih u tom pogledu ne treba poistovećivati. Štaviše, poslednjih godina, a posebno od dolaska Saragata za predsednika republike, službena propaganda, iz lako razumljivih razloga, mnogo se trudi da pokaže kako sadašnje oružane snage vuku neposredne korene iz italijanskog pokreta otpora („demokratska armija demokratske republike“). U poslednje vreme forsirani su i neki generali koji su za vreme rata učestvovali u pokretu otpora. Toj liniji pruža se dosta otpora, posebno sa strane monarhistički orijentisanih generala i viših oficira, čije je prisustvo u oružanim snagama po broju i uticaju još dosta značajno.

Međutim, jedno treba naglasiti — starešine u italijanskim oružanim snagama su, pre svega, profesionalci koji su i do sada prihvatili, a i ubuduće će podržavati sve one argumente i stavove koji doprinose jačanju oružanih snaga, pa prema tome, i njihovih vlastitih pozicija. U tome su svi jedinstveni, bez obzira na veće ili manje razlike u intimnim političkim ubeđenjima.

¹³ Predstavnici mornarice često ističu da se devet desetina mirnodopskog uvoza Italije obavlja morskim putem. U slučaju rata neophodan godišnji uvoz iznosio bi navodno 40 miliona tona.

¹⁴ Oružane snage Italije raspoložu i sa preko 400 helikoptera uglavnom tipa BB 204 B i raznih verzija BEL 47. Od toga, oko 160 se nalazi u vazduhoplovstvu, oko 200 u KoV, a ostalo u mornarici.

Italijanski parlamentarni sistem zapadnog tipa dao je oružanim snagama status sile koja treba da bude van politike i političkih sukoba. Pojedini generali, nezadovoljni takvom pozicijom armije, smatraju da bi generalitet trebalo da ima veći uticaj na vođenje politike i da bi i oružane snage trebalo da „žive politički”. Pri sadašnjoj unutrašnjoj političkoj situaciji, prepunoj suprotnosti, ovakav zahtev je verovatno nerealan. Jer, kako bi se mogao uvesti politički život u oružane snage, a da se pri tome isključi uticaj levih partija, posebno jaké Komunističke partije.

No, i pored toga što su službeno isključeni iz političkog života, vojni krugovi, pisanjem u vojnim časopisima i posebno organizovanjem raznih „tradicijskih” masovnih skupova i svečanosti, vrše svojevrstan pritisak na politički život i javno mnjenje. Po svojim stavovima u takvim prilikama oni se, naročito u novije vreme, sve jasnije svrstavaju uz one političke snage kojima ne odgovara popuštanje zategnutosti u svetu, smirivanje situacije na granicama i konstruktivna saradnja sa susedima. Oni su nosioci nepoverenja i sumnjičenja. Motivi koji pokreću takve stavove su jasni. Treba ubediti „optimističke” političare u postojanje opasnosti i opravdati jačanje oružane sile.

U Italiji ne postoje vojne dobrovoljačke organizacije kakve danas, u većoj ili manjoj meri, imaju gotovo sve zapadne sile, negde kao pomoćne snage, a negde čak i kao veoma značajan faktor podrške u ratu (Zapadna Nemačka). U Italiji ih nema, što na svoj način karakteriše unutrašnju političku situaciju.

Kao što je poznato, Italija ne raspolaže nuklearnim bojnim glavama. Međutim, na njenoj teritoriji se nalaze skladišta nuklearnih bojnih glava koja su pod američkom kontrolom. S druge strane, italijanske oružane snage raspolažu mnogobrojnim sredstvima za lansiranje, odnosno, prenošenje bojnih glava (lanseri „seardžent”, „onist i džon”, artiljerija, avijacija) koja se neprekidno uvežbavaju za nuklearna dejstva. Prema tome, pitanje upotrebe nuklearnih sredstava, vojnički uzev, nije sporno. Ukoliko se oceni da je politički oportuno, odnosno ako se takva odluka donese na kompetentnom nivou, oružane snage Italije mogu u najkraćem vremenu dejstvovati tim najsavremenijim sredstvima rata.

Uz to treba naglasiti da se na teritoriji Italije nalaze američka raketna grupacija SETAF i grupa avijacije namenjena za nuklearne udare. Te su snage namenjene za dejstva sa te prostorijske, pre svega, za podršku italijanskog NATO-kontingenta.

Da zaključimo. Italija se u posleratnom periodu ne samo oporavila od rata, već i ekonomski i vojnički izrasla u jaku silu na Sredozemlju. Njene oružane snage, iako nisu mnogobrojne, neprekidno razvijaju svoj kvalitet. Procenat profesionalizacije je već sada visok i ima tendenciju daljnjeg porasta. One su savremeno naoružane i opremljene za učesće u ratu svih vrsta i u svim uslovima.

Kao dosledan NATO-partner, sa glavninom oružanih snaga uklopljenim u taj savez, Italija izvršava svoje obaveze u pogledu razvoja oružane sile, u čemu dobija obilnu i savremenu pomoć.

Češće se čuju mišljenja da su vojne mogućnosti Italije, zbog unutarnje situacije i postojanja jake komunističke partije, ograničene. U toj oceni ne bi trebalo biti suviše isključiv. Ima dosta pokazatelja koji, naprotiv, upućuju na zaključak da je današnji vojni organizam Italije tako ustrojen da ti unutarnji faktori, ma koliko bili politički snažni i homogeni, ipak ne bi mogli da izvrše presudan uticaj na efikasno delovanje vojne poluprofesionalne mašine. Posebno ne u kratkotrajnom ratu koji bi bio vođen sa agresivnim ciljem.

Uostalom, neizvesno je da li vojno rukovodstvo stvarno veruje u često isticanu „levu opasnost”. Gledajući kroz organizaciju oružanih snaga, doktrinarna načela, nastavne programe, posebno uvežbavanje protupartizanskih dejstava i ostale pokazatelje, reklo bi se da se ta opasnost ocenjuje kao realna i da se na nju ozbiljno računa. No, i pored toga, stiče se utisak da je poduzimanje svih tih mera i često pisanje i raspravljanje o „unutarnjem neprijatelju” svesno isforsirano, da bi se stvaranjem određene atmosfere uticalo kako na „lakoverne” političare, tako i na one faktore koji daju sredstva u Italiji, a još više van nje.

Centro — leva koalicija pokazala je, uz veće ili manje unutarnje otpore, uglavnom smisao za realna gledanja i za neke razumne stavove u odnosima sa svojim susedima. Te pozitivne manifestacije nisu bile suviše spektakularne, no i ono malo što je postignuto ohrabruje. Pitanje je, međutim, dokle će ovakva politička formula odgovarati, odnosno biti u skladu sa koncepcijama velike strategije. Do vojnog udara u Grčkoj teško je bilo poverovati da je on u ovim uslovima mogućan. Naime, bilo je opšte uverenje da je „politički zrela i trezvena” Evropa prevazišla fazu vojnih pučeva. Iako se po mnogo čemu unutarnja politička situacija Italije ne može poistovetiti sa Grčkom, ipak i ovde ne treba isključiti mogućnost ekstremnih zaokreta.

S obzirom na to što je značaj Sredozemlja¹⁵ porastao i posebno na nastojanje SAD da u političkom, ekonomskom i vojnom pogledu budu što prisutnije na ovom izvanredno interesantnom području, treba očekivati da će Italija dalje težiti da jača svoju oružanu silu, kako bi i ona mogla što sadržajnije da ostvari svoj uticaj. Izgleda da u tom pogledu nema razlike između tzv. italijanskog „nacionalnog interesa” i uloge koju su mu poverile SAD.

Sve ovo dobiva izuzetnu dimenziju kroz američku strategiju posrednog nastupanja. Ona je istovremeno i faktor koji će presudno uticati na okvire i ambicije italijanske „odgovornosti za Sredozemlje”.

N.

¹⁵ Izlaskom Francuske iz NATO širi prostor Mediterana dobio je, kao areal koji spaja dva okeana i tri kontinenta, svojim mogućnostima za koncentraciju, baziranje i komuniciranje i operacijske osnovice koje pruža, izmenjenu i novu funkciju.